

Samtalesprogets grammatik

Oplæg til Lingvistikretsens Årsmøde, 19. november 2013

1. Hva vi ka nu (eller er ve' å ku)

(1) [Samtalebank | Telefon | bilen | 230](#)

1 BO: vi ha:r tre spillere der ska afsted↗
2 BO: men det sãn lidt ↑krise↘=
3 =fordi:: ·hhh du ved ((LANGT NAVN))
4 han:: han er jo død→
5 (1.3)
6 MOR: ↓hvar↗
7 (0.2)
8 BO: jo: han [døde i sidste] weekend→
9 MOR: [det vidste jeg da ikk→]
10 (0.8)
11 MOR: det vidste jeg da ikk↗
12 (0.2)
13 BO: nå→h
14 (0.2)
15 BO: nej det troede jeg næsten du havde fået å vide→
16 (0.7)
17 MOR: ↓n:å:↗
18 (0.3)
19 BO: men ø:h=hh (.) ja han han har jo::: (1.5)
20 ja↘h snart↘hh (0.2) drukket hans krop ihjel↗
21 her de sid[ste→
22 MOR: [ja:=ja→
23 (0.3)
24 BO: ·hh[h
25 MOR: [ja:↗
26 BO: så havde de så fundet ham i lejligheden
27 i:: søndags↘
28 å de ved ikk rigtig hvor lang tid
29 han har ligget→
30 (0.6)
31 MOR: ↑ne:j→

- kopuladrop
- ledstilling efter *fordi*
- *du ved* i starten af ytringer
- tungt led i forfæltet
- *hvar*, anden-initieret reparatur, de fire "hvad" i samtaleproget
- brugen af *da* og *jo*
- *nå*, forskellig intonation, forskellig funktion
- tøvemærkøren *øh(m)*, placering og funktioner
- anden tøven og trækken på det
- brug af *jo* og *nej* som indledere
- brug af *nej* som bekræftelse
- infinitivpartikel
- dobbelt *ja*

Struktur på de opslag vi har lige nu:

Former		OPSLAG	Handlinger	
Lyde	Prosodi	Nå (jævn)	Markere overgang	Igang-sættende handlinger
		Nå (stigende)	Anmode om information	
		Parodi i rapporteret tale	Anmode om bekræftelse	
Ordklasser	Pronominer	Hva	Igangsætte anden-reparatur	Responde-rende handlinger
	Verber	Kopuladrop	Vurdere	
	Interjektioner og partikler	Hvad	Anmode om tilkendegivelse af genkendelse	
		Ej		
		Emneskiftemarkør	Tilkendegive opmærksomhed	
		Hva:		
Ordgrupper/syntagmer	Nominal-syntagmer	Så en N	Kvittere	Sekvens-afsluttende handlinger
	Verbale forbindelser	Har haft x'et		
	Andre konstruktioner	Eller hva(d)	Fortsættelses-acceptere	
Sætninger	Sætningsskemaer	Tunge led og ekstra-position		Andre handlinger
	Hel- og led-sætninger	Ordstilling i <i>fordi</i> -ytringer	Begrunde	
Diskurs-enheder	Historier			

2. Hvad sker der så nu?

2.1 Vi færdiggør allerede undersøgte og planlagte ting

- tredjeniveau-beskrivelser
- bøjning af verber
- infinitivmærke
- *altså, nu, nåja, okay1* og *okay2*
- interrogative konstruktioner og deres funktioner
- leksikalisk genanvendelse
- opremsninger og tre-delte lister
- ytringsgentagelsers funktioner
- *ja* og mere i svar på *ja/nej*-spørgsmål
- modale konstruktioner i anmodninger

2.2 Igangværende undersøgelser

- *den der N/ den N der*
- dobbelt-verbal-konstruktioner
(*sidde å, gå å, stå å, rende å*, osv. samt *prøv å*)

- *altså*-indledte ytringer
- *nu* som modalt adverbium
- særlig brug af snøften

3. Hva vi gerne vil ku

3.1 Ytringsstrukturer

Gøre rede for den kompetence der sætter samtaledeltagere i stand til at forstå hvad der bliver sagt på et givet tidspunkt, hvor den ytring er på vej hen, og hvad der skal til for at denne ytring kan afsluttes.

Samtalesprogning i real-time over for struktur.

3.1.1 Ytringer i deres turtagningspositioner

YTRINGS-FORLØB	Begyndelse	Midte	Præ-mulig afslutning	Post-mulig afslutning
	men det	sån lidt	↑krise↘=	=fordi::
	men det	sån lidt ↑krise↘=fordi:: ·hhh du ved ((LANGT NAVN)) han:: han er jo	død→	
	jo: han		døde	i sidste weekend→
	det	vidste jeg da	ikk ↗	
	nej det	troede jeg næsten du havde fået	å vide→	
	men ø:h=hh (.) ja han han	har jo:: (1.5) jash snart↘hh (0.2) drukket hans krop	ihjel ↗	her de sid[ste→
	å de	ved ikk rigtig hvor lang tid han har	ligget→	
TALERS MULIGHEDER	- sikre sig taleret - sikre opmærksomhed - vise enhedstype - projicere handling	- forholde sig til overtagelsesforsøg og forståelsessignaler - udføre selv-reparatur - realisere projicering	- vise om muligt sidste element også er det sidste - igangsætte <i>rush-through</i>	- afslutte - fortsætte - genforandle - tjekke modtagelse
MODTAGERS MULIGHEDER	- lave samtidig talestart - rette blik mod taler/vise opmærksomhed - undlade at vise opmærksomhed	- vise forståelse - undlade at vise forståelse - lave indbrydende bidrag	- lave genkendende talestart - acceptere fortsættelse - rette blik væk/klargøre egen talestart	- begynde at tale - undlade at tale - igangsætte reparatur

3.1.2 Ytringer i sætningsskemaer

Sætningsskema, "deklarativ"

k	ind-skud	EF	F	v	s	a	V	DO/P	A
men			det					sån lidt ↑krise↘=	fordi:: ...
fordi:: ·hhh	du ved	NAVN	han:: han	er	-	jo		død→	

			han	dø- de					i sidste weekend
			det	troede	jeg	næsten		du havde fået å vide→	
men ø:h=h h (.) ja			han han	har	-	jo::: (1.5) ja\h snart\h hh	(0.2) druk- ket	hans krop	ihjel↗ her de sid[ste]→
å			de	ved	-	ikk rigtig		hvor lang tid han har ligget→	

Sætningsskema, "underordnet"

k	s	a	v	V	DO/P	A
	der		ska			afsted↗
<<	du		havde	fået å vide→	(det)	
hvor lang tid	han		har	ligget→		

3.1.3 Ytringer som handlingsforløb

- 2 BO: men
men det
men det sån lidt
men det sån lidt ↑krise\=
- 3 BO: fordi::
fordi:: ·hhh
fordi:: ·hhh du ved
fordi:: ·hhh du ved ((LANGT NAVN))
- 4 fordi:: ·hhh du ved ((LANGT NAVN)) han::
fordi:: ·hhh du ved ((LANGT NAVN)) han:: han
fordi:: ·hhh du ved ((LANGT NAVN)) han:: han er
fordi:: ·hhh du ved ((LANGT NAVN)) han:: han er jo
fordi:: ·hhh du ved ((LANGT NAVN)) han:: han er jo død→
- 15 nej
nej det
nej det troede
nej det troede jeg
nej det troede jeg næsten
nej det troede jeg næsten du
nej det troede jeg næsten du havde
nej det troede jeg næsten du havde fået
nej det troede jeg næsten du havde fået å vide→

3.2 Sprogsammenligning

3.3 Bidrage til danskundervisning

4. Samtalesprog og skriftsprog - variationer over samme tema eller to forskellige systemer?

Anvendte udskriftskonventioner

Tegn	Beskrivelse	Betydning
:	Kolon	Ikke-fonemisk forlængelse af forudgående lyd
hun	Understregning	Tryk. Jo mere der er understreget, des stærkere tryk
•hhh, •hja	Flyvende punktum	Angiver at efterfølgende lyd udtales på indånding
f[å dem] [ja:→]	Firkantede klammer	Angiver begyndelse og afslutning på overlappende tale
↘	Skrå ned-pil el. punktum	Efter ytring, angiver at der er nedadgående intonation tilsidst
→	Ligeud-pil el. komma	Efter ytring, angiver at der er jævn intonation tilsidst
↗	Skrå op-pil	Efter ytring, angiver at der er stigende intonation tilsidst
↑	Op-pil	Angiver at efterfølgende stavelse udtales med særligt høj tone
↓	Ned-pil	Angiver at efterfølgende stavelse udtales med særligt lav tone
(.)	Punktum i parentes	Mikropause: 0.2 sekunder eller mindre
(0.3)	Tal i parentes	Pauser: Angives i sekunder med ét decimal
lilleb-	Bindestreg	Angiver hørlig afsnuptning ("cutoff")
☺	Smiley	Omkranser smilende tale
\$	Paragraftegn	Omkranser særligt tydelig udtale
>ord<	Pileparenteser vendt mod talen	Omkranser hurtig tale
°	Gradtegn	Omkranser tale med lav lydstyrke
HALLO	Store bogstaver	Angiver at dette udtales med høj lydstyrke
*	Lav stjerne	Omkranser knirkende udtale
=	Lighedstegn	Angiver at to linjer eller to ord udtales ud i ét ("latched")
(x x)	Parenteser med x'er	Angiver udtale som ikke kan dechiffreres
((NAV))	Dobbelt parenteser	Kommentarer

Referencer

- Asmuß, Birte. 2011. Proposing shared knowledge as a means of pursuing agreement. In: Tanya Stivers; Lorenza Mondada; Jakob Steensig (eds.): *The Morality of Knowledge in Conversation*. Cambridge: Cambridge University Press, 207-234.
- Brøcker, Karen Kiil, Magnus Glenvad Tind Hamann, Maria Jørgensen, Simon Bierring Lange, Nicholas Hedegaard Mikkelsen & Jakob Steensig. 2012. Samtalesprogets grammatik: fire fænomener og nogle metodiske overvejelser. I: *NyS* 42: 10-40.
- Dingemanse, Mark, Francisco Torreira, N. J. Enfield. 2013. Is "Huh?" a Universal Word? *Conversational Infrastructure and the Convergent Evolution of Linguistic Items. PLoS One*, 8(11): e78273. <http://www.plosone.org/> (set d. 17-10-13)
- Ford, Cecilia E., Barbara Fox, Sandra A. Thompson. 2013. Units and/or action trajectories. The language of grammatical categories and the language of social action. In: Reed, Beatrice Szczepek, Geoffrey Raymond (eds.). *Units of Talk – Units of Action*. Amsterdam: Benjamins, 13-55.
- Hamann, Magnus Glenvad Tind & Simon Bierring Lange. 2011. Øh – den lille lyd vi alle kender. <http://sprogmuseet.dk/grammatik-2/oh-den-lille-lyd-vi-alle-kender/> (set d. 17-11-13).
- Hamann, Magnus Glenvad Tind, Simon Bierring Lange & Karen Kiil Brøcker. 2011a. Tunge led i forfæltet og ekstraposition – et fænomen i dansk talesprogsgrammatik. I: Schoonderbeek Hansen, Inger & Peter Widell (red.): *13. Møde om Udforskning af Dansk Sprog: Aarhus Universitet 14. - 15. oktober 2010*. Aarhus: Nordisk Institut, Aarhus Universitet. 171-177.
- Hamann, Magnus Glenvad Tind, Simon Bierring Lange & Karen Kiil Brøcker. 2011b. *Kopier i talesproget*. <http://sprogmuseet.dk/grammatik-2/kopier-i-tiltalesproget/> (set 17-11-13).
- Hamann, Magnus Glenvad Tind, Mathias Høyer Kragelund & Nicholas Hedegaard Mikkelsen. 2012. Konversationsanalysen som værktøj til analyse af sproglig variation. I: Henrichsen, Peter Juel & Jan Heegård Petersen (red.): *Speech in Action: Proceedings of the 1st SJUSK Conference on Contemporary Speech Habits*. Frederiksberg: Forlaget Samfundslitteratur. 219-241.

- Hansen, Erik & Lars Heltoft. 2011. *Grammatik over det Danske Sprog*. København: Det Danske Sprog- og Litteraturselskab. Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Heinemann, Trine. 2005. Where grammar and interaction meet. The preference for matched polarity in responsive turns in Danish. In: Hakulinen, A. & Selting, M. (Eds.) *Syntax and lexis in conversation. Studies on the use of linguistic resources in talk-in-interaction*. John Benjamins, 375–402.
- Heinemann, Trine. 2009. Two answers to inapposite inquiries. In: Sidnell, J. (ed.) *Conversation Analysis: Comparative Perspectives*. Cambridge University Press, 159–186.
- Heinemann, Trine; Anna Lindström, Jakob Steensig. 2011. Addressing epistemic incongruence in question-answer sequences through the use of epistemic adverbs. In: Tanya Stivers, Lorenza Mondada, Jakob Steensig (eds.) *The Morality of Knowledge in Conversation*. Cambridge: Cambridge University Press: 107–130.
- Jensen, Eva Skafte. 2013 (under udgivelse). Ordklasseproblemer, tilfældet *sådan*. LexicoNordica.
- Jørgensen, Maria. 2011. *Hva'ffornoed? Om ordet "hvad" i dansk talesprog*. <http://sprog museet.dk/grammatik-2/hvaaffornoed-om-ordet-hvad-i-dansk- talesprog/> (set d. 17-11-13).
- Mikkelsen, Nicholas Hedegaard. 2011. Betydningsforskelle ved brug af helsætning efter fordi. I: Schoonderbeek Hansen, Inger & Peter Widell (red.): *13. Møde om Udforskningen af Dansk Sprog: Aarhus Universitet 14. - 15. oktober 2010*. Aarhus: Nordisk Institut, Aarhus Universitet. 213–224.
- Mikkelsen, Nicholas Hedegaard. 2011. *Ole kom sent fordi...* <http://sprog museet.dk/grammatik-2/ole-kom-for-sent-fordi/> (set d. 17-11-13).
- Mikkelsen, Nicholas Hedegaard & Mathias Høyer Kragelund. Indsendt. Exaggerated Pitch as a Story-Ending Device. *Olomouc Modern Language Series*.
- Sacks, Harvey, Emanuel A. Schegloff, Gail Jefferson. 1974. A simplest systematics for the organization of turn taking for conversation, *Language* 50: 696–735.
- Schegloff, Emanuel A. 1979. The relevance of repair to syntax-for-conversation. In: T. Givón (ed.) *Syntax and semantics 12: Discourse and syntax*. New York: Academic Press: 261–86.
- Schegloff, Emanuel A. 1996. Turn organization: one intersection of grammar and interaction. In: Ochs, E., Emanuel A. Schegloff, S.A. Thompson (eds.), *Interaction and Grammar*. Cambridge: Cambridge University Press: 52–133.
- Steensig, Jakob. 1998. Om *fordi* i forskellige sætningstyper i dansk talesprog. I: Kristensen, Kjeld (red.): *Selskab for Nordisk Filologi i København. Årsberetning 1996–1997*. København: Selskab for Nordisk Filologi. 179–192.
- Steensig, Jakob. 2001. *Sprog i virkeligheden: Bidrag til en interaktionel lingvistik*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag.
- Steensig, Jakob. 2010. Samtalekompetencer - som grundlag for undervisningen i dansk som andetsprog. I: *Fokus* 53: 11–18. (<http://www.uddannelsesforbundet.dk/fokus.aspx> - set d. 17-11-13).
- Steensig, Jakob, Karen Kiil Brøcker, Magnus Glenvad Tind Hamann, Maria Jørgensen, Simon Bierring Lange, Nicholas Hedegaard Mikkelsen, Mathias Høyer Kragelund & Caroline Grønkjær. 2011. *Talesprogets grammatik er anderledes end skriftsprogets*. <http://sprog museet.dk/grammatik-2/talesprogets-grammatik-er-anderledes-end-skriftsprogets/> (set d. 17-11-13).
- Steensig, Jakob, Karen Kiil Brøcker, Caroline Grønkjær, Magnus Glenvad Tind Hamann, Rasmus Puggaard Hansen, Maria Jørgensen, Mathias Høyer Kragelund, Nicholas Hedegaard Mikkelsen, Tina Mølgaard, Henriette Folkmann Pedersen, Lee Strømfeldt Sørensen, Søren Sandager Sørensen & Emilie Tholstrup. Under udgivelse. The DanTIN project: creating a platform for describing the grammar of Danish talk-in-interaction. I: Petersen, Jan Heegård & Peter Juel Henriksen (red.): *Proceedings from SJUSK 2013: Conference on Spoken Language*. Frederiksberg: Samfundslitteratur Press.